

Начало>Семейноправни въпроси и наследство>Развод и законна раздяла

Развод и законна раздяла

България

1 Какви са условията за получаване на развод?

Българското законодателство познава следните форми за прекратяване на брака чрез развод

развод по взаимно съгласие – правна уредба в чл.50 и чл.51 от Семейния кодекс ;

развод по исков ред въз основа на дълбоко и непоправимо разстройство на брака – чл.49 от Семейния кодекс;

развод по исков ред въз основа на дълбоко и непоправимо разстройство на брака, без произнасяне по въпроса за вината, при представяне на споразумение между съпрузите по чл.49, ал.4 от Семейния кодекс;

При развода по взаимно съгласие двамата съпрузи подават съвместно молба до районния съд, с която представят споразумението по чл.50 от СК. В споразумението съпрузите са задължени да уредят въпросите относно местоживеенето на децата, упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, както и имуществените отношения помежду си, ползването на семейното жилище, издръжката между съпрузите и фамилното име. Споразумението се утвърждава от съда, след като провери дали са защитени интересите на децата. Когато прецени, че споразумението е непълно или интересите на децата не са добре защитени, съдът дава срок за отстраняване на недостатъците. Когато недостатъците не бъдат отстранени в срока, съдът отхвърля искането за развод.

При развода по исков ред въз основа на дълбоко и непоправимо разстройство на брака, исковата молба се подава от един от съпрузите.

Компетентен да разгледа молбата е районният съд по местожителството на ответника. Съдът е задължен да се произнесе служебно по въпросите за вината за разстройството на брака, както и относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, родени от брака, както и имуществените отношения между съпрузите, ползването на семейното жилище, издръжката между съпрузите и фамилното име на съпруг. Тези правила се прилагат, ако страните не са сключили брачен договор, който да урежда горепосочените отношения при развод.

При развода по исков ред съпрузите могат да заявят, че са постигнали споразумение, в което са задължени да уредят въпросите относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, родени от брака, както и имуществените отношения помежду си, ползването на семейното жилище, издръжката между съпрузите и фамилното име на съпруг. Съдът се произнася по въпроса за вината, само ако има изрично искане от страната или страните по делото, но е задължен да установи наличието на основанието за прекратяване на брака - дълбоко и непоправимо разстройство.

2 Какви са основанията за развод?

При развод по взаимно съгласие:

Основание за постановяване на решение за допускане на развод по взаимно съгласие е заявеното от съпрузите сериозно и непоколебимо взаимно съгласие на съпрузите за прекратяване на брака. Съдът не изследва мотивите на съпрузите за прекратяване на брака.

При развода по исков ред:

Основание за постановяване на решение за допускане на развод по исков ред е наличието на дълбоко и непоправимо разстройство на брака.

Понятието „дълбоко и непоправимо разстройство на брака“ няма легална дефиниция. Съгласно правната теория и тълкувателната практика на ВКС, дълбоко и непоправимо разстройство на брака е налице, когато брачната връзка съществува формално, но е напълно опразнена от дължимото според морала и закона съдържание. Дълбокото и непоправимо разстройство на брака е обективно състояние, което следва да бъде установено във всеки отделен случай. Допустими са всички доказателствени средства, включително гласни доказателства. Няма законодателно уредени абсолютни предпоставки за дълбоко и непоправимо разстройство на брака. Съдебната практика приема, че такива са изневяратата, дългата фактическа раздяла, пианство и злоупотреба с други упойващи средства, физически и морален тормоз, трайно неполагане на грижи за семейството и др., като изброяването не е изчерпателно. С приемане на новия Семейен кодекс отпадна задължението на съда да се произнесе служебно по въпросите за вината за разстройството на брака, с изключение на случаите, в които страната или страните са поискали изрично произнасяне по този въпрос. Въпреки горното, при липса на споразумение въпроса за вината продължава да е определящ за произнасянето по въпросите относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, родени от брака, както и за ползването на семейното жилище.

3 Какви са правните последици от развода за:

3.1 личните отношения между съпрузите (напр. фамилното име)

След развода съдът може да запази брачното или да възстанови предбрачното име на единия съпруг по негово искане. Другият съпруг не може да се противопостави на искането за запазване на брачното фамилно име или на възстановяване на предбрачното такова.

3.2 подялбата на имуществото на съпрузите

С новият Семейен кодекс се уреждат няколко възможни режима на собственост между съпрузите по време на брака: законов режим на общност; законов режим на разделност; и договорен режим.

1. Съпругеска имуществена общност е бездялова съсобственост върху придобитите по време на брака вещи, включително паричните влогове.

Последните принадлежат общо на двамата съпрузи независимо от това, на чие име са придобити, в случай че са придобити в резултат на съвместен принос на двамата съпрузи. Съвместният принос на съпрузите може да се изрази във вложенето на средства и труд, в грижи за децата и работа в домакинството и се предполага до доказване на противното. След приемане на Семейния кодекс от 2009 г. паричните влогове вече не са съпругеска имуществена общност.

Лично имущество на всеки от съпрузите са вещите, придобити преди брака, както и придобитите през време на брака по наследство и по дарение. Лични са движимите вещи, придобити от единия съпруг през време на брака, които му служат за обикновено лично ползване или за упражняване на професия.

След развода съпругеската имуществена общност се трансформира в обикновена съсобственост.

2. законов режим на разделност:

Правата, придобити от всеки от съпрузите по време на брака, са негово лично притежание, но при прекратяване на брака по исков ред всеки съпруг има право да получи част от стойността на придобитото от другия по време на брака, доколкото е допринесъл с труд, със средствата си, с

грижа за децата, с работа в домакинството или по друг начин. Разходите за задоволяване на нуждите на семейството се поемат от двамата съпрузи; за задължения, поети за текущите нужди на семейството, съпрузите отговарят солидарно.

3. договорен режим;

С новият Семейен кодекс се урежда новата за българското право възможност съпрузите да сключат брачен договор. Брачен договор може да бъде сключен от съпрузите и по време на брака. Брачният договор съдържа уговорки само относно имуществените отношения между страните като: правата на страните върху имуществото, което се придобива по време на брака; правата на страните върху притежаваното от тях имущество преди брака; начините на управление и разпореждане с имуществото, включително и със семейното жилище; участието на страните в разходите и задълженията; имуществените последици при развод; издръжката на съпрузите по време на брака, както и при развод; издръжката на децата от брака. Не е допустима уговорка предбрачно имущество на една от страните да стане съпругеска имуществена общност. Брачният договор не може да съдържа разпореждания за случай на смърт, освен относно разпорежданията относно дяловете на съпрузите при прекратяване на уговорена съпругеска имуществена общност. За неуредените с брачния договор имуществени отношения се прилага законовият режим на общност.

Независимо от избора на съпрузите режим при разпореждане със семейното жилище се прилага общия режим, т.е. когато семейното жилище е лична собственост на единия съпруг, разпорежданията се извършват със съгласието на другия, ако двамата съпрузи нямат друго жилище - обща собственост или лична собственост на всеки един от тях. Когато липсва съгласие, разпореждането се извършва с разрешение на районния съдия, ако се установи, че не е във вреда на не навършилите пълнолетие деца и на семейството. При допускане на развода, когато семейното жилище не може да се ползва поотделно от двамата съпрузи, съдът предоставя ползването му на единия от тях, ако той е поискал това и има жилищна нужда. Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца, съдът служебно се произнася за ползването на семейното жилище, като съдът може да предостави ползването му на съпруга, на когото е предоставено упражняването на родителските права, докато ги упражнява.

След развода бившите съпрузи престават да бъдат законни наследници един на друг и губят всички изгоди, произтичащи от разпорежданията в случай на смърт, направени преди това. След развода даренията на имущества със значителна стойност, направени във връзка или през време на брака на единия съпруг от другия съпруг или от негови близки, могат да бъдат отменени, освен ако отмяната противоречи на морала. Искът за отмяна на дарението, може да се предяви до изтичане на една година от развода.

Законовият режим на общност се прилага, когато встъпващите в брак не са избрали режим на имуществените си отношения, както и ако са непълнолетни или ограничено запрети. Режимът на имуществените отношения се регистрира в Регистър на имуществените отношения на съпрузите. Режимът на имуществените отношения може да бъде променен по време на брака. Промяната се отбелязва в акта за сключване на граждански брак и в регистъра. Брачните договори и приложимият законов режим се регистрират в централен електронен регистър към Агенцията по вписванията. Регистърът е публичен. При сделка между единия или двамата съпрузи с трето лице, когато в регистъра няма вписан режим на имуществени отношения, се прилага законовият режим на общност.

3.3 малолетните и непълнолетните деца на съпрузите

Легалният термин, възприет в българското законодателство е „упражняване на родителски права“.

С решението за прекратяване на брака с развод, съдът задължително се произнася по въпросите относно упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, родени от брака, както и за ползването на семейното жилище, при което се взема предвид интереса на децата. Съдът решава на кого от съпрузите се предоставя упражняването на родителските права, определя мерките относно упражняването на тези права и относно личните отношения между децата и родителите и издръжката на децата. При определяне на родителя, на когото се предоставя упражняването на родителските права, съдът преценява всички обстоятелства с оглед интересите на децата, изслушва родителите и децата, ако са навършили десет години.

3.4 задължението за изплащане на издръжка на другия съпруг?

Съгласно чл.83 от Семейния кодекс право на издръжка има само невиновният за развода съпруг, като издръжката се дължи най-много до три години от прекратяването на брака, ако страните не са уговорили по-голям срок. Съдът може да продължи тези срокове, ако получаващият издръжката бивш съпруг е в особено тежко състояние, а другият може да я дава без особени затруднения. Правото на издръжка на бившия съпруг се прекратява, когато той встъпи в брак. Случаите на уговаряне или присъждане на издръжка на бивш съпруг са изключително редки в практиката на съдилищата.

4 Какво на практика означава правният термин „законна раздяла“?

Институтът на съдебната раздяла не съществува в действащото българско законодателство.

Фактическата раздяла на съпрузите е термин, с който съдебната практика означава единствено фактическо положение, при което съпрузите не живеят заедно и не споделят едно домакинство и не съпада със значението на термина „съдебна раздяла“

5 Какви са условията за законна раздяла?

Виж т.4

6 Какви са правните последици от законната раздяла?

Виж т.4

7 Какво означава на практика терминът „унищожаване на брака“?

Терминът, който се използва в действащото българско законодателство е „унищожаване на брака“. Унищожаването на брака е един от способите за прекратяване на брака. Унищожаемият брак поражда всички правни последици на валидния брак до прекратяването му по съдебен ред. Унищожаването на брака може да стане единствено по съдебен ред, никой не може да се позовава на унищожаемостта на брака докато тя не бъде постановена от съда.

8 Какви са условията за унищожаване на брака?

Предпоставка за унищожаемост на брака е единият от съпрузите да е лице, което:

при сключването на брака е на възраст под осемнадесет години, без разрешение на съда за лица над шестнадесет години;

вече е свързано с друг брак;

е поставено под пълно запрещение или страда от душевна болест или слабоумие, които са основание за поставянето му под пълно запрещение; страда от болест, представляваща сериозна опасност за живота или здравето на поколението или на другия съпруг, освен ако болестта е опасна само за другия съпруг и той знае за нея;

е роднина по права линия на другия съпруг;

е брат и сестра, техните деца и други роднини по съребрена линия до четвърта степен включително на другия съпруг;

е осиновител или е осиновен от другия съпруг;

е било принудено да го сключи чрез заплашване с тежка и предстояща опасност за неговия или на негови близки живот, здраве или чест.

9 Какви са правните последици от унищожаването на брака?

В зависимост от порока на брака, иск за унищожаване на брака може да се предяви от съпруга, по отношение на който е налице порока; както и от прокурора и от съпруга от първия брак или от прокурора, наред със съпруга. Активно легитимираните лица, както и сроковете, в които може да се иска унищожаване са изрично и изчерпателно уредени в чл.97 от Семейния кодекс.

Последиците от унищожаването на брака са идентични с последиците на развода за личните и имуществените отношения между съпрузите, както и за отношенията между тях и децата. Недобросъвестността при унищожаване на брака има значението на вината при развода. Заченатите или родените през време на унищожения брак деца се считат за брачни и за тях важи предположението за бащинство.

10 Съществуват ли алтернативни извънсъдебни способности за решаване на въпросите, свързани с развода, без да се стига до съд?

Единственият способ за прекратяване на брак чрез развод е с иск или с молба пред съд.

В случай, че страните се насочат към медиация, делото се спира.

11 Къде се подава заявление (иск/искане) за развод/законна раздяла/унищожаване на брака? Какви формалности трябва да бъдат спазени и какви документи трябва да бъдат приложени към заявлението?

Исковете за развод по вина и за унищожаване на брака са родово подсъдни на районните съдилища като първа инстанция. Същите съдилища разглеждат и молбите за развод по взаимно съгласие на съпрузите. Исковете следва да бъдат предявени пред съда по местожителството на ответника. Съдът не следи служебно за спазването на местната подсъдност, но е задължен да изпрати делото на компетентния съд при възражение от ответника, направено най-късно в срока за отговора на исковата молба.

Страната, която е поискала развода, следва да се яви лично в съдебно заседание за разглеждане на делото. При развод по взаимно съгласие и двете страни следва да се явят лично. При неявяване без уважителни причини делото се прекратява.

По брачни дела не се постановява неприсъствено решение.

12 Може ли да бъде получена правна помощ за покриване на разходите по производството?

Страните по делото могат да получат правна помощ при общите условия за предоставяне на правна помощ, уредени в Закона за правната помощ.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака?

Решението, с което се допуска развод по взаимно съгласие, не подлежи на обжалване.

Решенията по искове за унищожаване на брака и искове за развод подлежат на обжалване с въззивна жалба пред окръжните съдилища в двуседмичен срок от връчването им на страната. Решението за развод влиза в сила, дори да е обжалвано само в частта относно вината.

14 Какво следва да се направи, за да се признае в държавата членка решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, което е издадено от съд в друга държава членка?

Прилага се Регламент №2201/2003 на Съвета на ЕС – чл.621 от Гражданско процесуалния кодекс. Съдебно решение или друг акт се зачита от органа, пред който се предявява, въз основа на препис, заверен от постановилия го съд, и придружаващото го удостоверение, когато акт на Европейския съюз изисква това. Съдебните решения в обхвата на чл. 21.2 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, се признават от компетентните органи по регистрацията.

Заинтересованата страна може да поиска признаването на решението по реда на чл. 623 от ГПК от окръжния съд по постоянния адрес на насрещната страна или по нейното седалище, а ако тя няма постоянен адрес или седалище на територията на Република България - по своя постоянен адрес или седалище. Когато и заинтересованата страна няма постоянен адрес или седалище на територията на Република България, искането се предявява пред Софийския градски съд.

15 Към кой съд следва да се обърне, за да се противопоставя на признаването на решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, издадено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Прилага се Регламент №2201/2003 на Съвета на ЕС – чл.622 и чл.623 от Гражданско процесуалния кодекс.

Страната, която се противопоставя на признаването на решението, може да обжалва разпоредането за признаване, съответно за допускане на изпълнението. Разпоредането подлежи на въззивно обжалване пред Софийския апелативен съд. Решението на Софийския апелативен съд подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд.

16 Кой е приложимият закон при бракоразводни дела, когато съпрузите не живеят в държавата членка на съда, който разглежда делото, или са граждани на различни държави?

Прилага се Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета от 20 декември 2010 година относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла.

В случаите, когато горепосочения регламент е неприложим, се прилагат правилата на Кодекса на международното частно право:

По отношение на унищожаването на брака се прилага правото, което е било приложимо към условията за сключване на брака.

Личните отношения между съпрузи се уреждат от тяхното общо отечествено право, а когато съпрузите са с различно гражданство се уреждат от правото на държавата, в която е тяхното общо обичайно местопребиваване, а когато такова не е налице - от правото на държавата, с която и двамата съпрузи общо са в най-тясна връзка.

Имуществените отношения между съпрузи се уреждат от правото, приложимо към техните лични отношения.

Разводът между съпрузи с еднакво чуждо гражданство се урежда от правото на държавата, чиито граждани са те при подаване на молбата за развод. Разводът между съпрузи с различно гражданство се урежда от правото на държавата, в която се намира тяхното общо обичайно местопребиваване към момента на подаване на молбата за развод. Когато съпрузите нямат общо обичайно местопребиваване, прилага се българското право.

Тази уеб страница е част от „Вашата Европа“.

Ще се радваме да получим вашите [коментари](#) относно полезността на предоставената информация.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Последна актуализация: 16/12/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.